

พุทธสันติวิธีในการแก้ปัญหาการจัดการ฼าปนสถาน ของวัดสารอด กรุงเทพมหานคร*

The Buddhist Methods for Resolving Crematorium Management Issues at Wat Sarod, Bangkok

¹วรมน อรินทร์ชัย และ พระครูสังฆกิตติลล

¹Woramon Arinchai and Phrakhrusangkhitdilok

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand.

¹Corresponding Author's Email: Saokum.sai@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปเกี่ยวกับการจัดการ฼าปนสถานของวัดสารอด กรุงเทพมหานคร 2) เพื่อวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการ฼าปนสถานของวัดสารอด กรุงเทพมหานคร และ 3) เพื่อเสนอพุทธสันติวิธีในการแก้ปัญหาการจัดการ฼าปนสถานของวัดสารอด กรุงเทพมหานคร เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 7 คน และการสนทนากลุ่มเฉพาะ จำนวน 20 รูป/คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสัมภาษณ์ และสถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพทั่วไปเกี่ยวกับการจัดการ฼าปนสถานของวัดสารอด กรุงเทพมหานคร พบว่า ด้านขนาดของพื้นที่฼าปนสถาน มีศาลาบำเพ็ญกุศลศพ ห้องน้ำประจำศาลาและที่จอดรถ ด้านสภาพโดยรอบมีชุมชนล้อมรอบและโรงเรียน ด้านความหนาแน่นของสิ่งปลูกสร้าง มีการจัดวางศาลาเป็นกิจจะลักษณะหาง่าย ด้านการเข้าถึงพื้นที่฼าปนสถานสามารถเดินทางได้ตาม Google Map ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐานมีเจ้าหน้าที่ประจำศาลาคอยดูแล ด้านพื้นที่สีเขียวในเขต฼าปนสถานมีต้นไม้ใหญ่หลายจุดในวัด มีพื้นที่สำหรับพักผ่อน ด้านการควบคุมมลภาวะมีการตรวจมาตรฐานอย่างน้อยปีละ 2 ครั้ง ด้านการตั้งบำเพ็ญกุศลศพ ยึดตามหลักศาสนาและประเพณีนิยม ด้านค่าใช้จ่ายที่เกิดจากการจัดงาน 20,000 - 30,000 บาท 2) ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการ฼าปนสถานของวัดสารอด กรุงเทพมหานคร พบว่า พื้นที่฼าปนสถานที่คับแคบไม่เพียงพอต่อจำนวนผู้ใช้พื้นที่ พื้นที่มีจำกัดอยู่ใจกลางกรุงเทพ การเดินทางเข้าถึงค่อนข้างลำบาก ไม่สามารถขยายพื้นที่เพิ่มเติมได้ ทางเข้ามีขนาดที่แคบป้ายบอกทางที่ยังไม่ครอบคลุม จำนวนห้องน้ำที่น้อยและการดูแลรักษา ที่จอดรถสำรองที่ไม่เพียงพอ 3) พุทธสันติวิธีในการแก้ปัญหาการจัดการ฼าปนสถานของวัดสารอด กรุงเทพมหานคร พบว่า สามารถนำหลักสาราณียธรรม มาใช้ได้อย่างเหมาะสม กล่าวคือ จัดทำชุดยูนิฟอร์มแก่พนักงานให้เกิดความเป็นระเบียบ พุดจาไพเราะต่อผู้มาใช้สถานที่ มีจิตอาสาที่จะช่วยเหลือวัดและชาวบ้าน สนับสนุนพวงหรีดที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ต่อได้ กำหนดระเบียบให้เป็นกิจจะลักษณะ ประชุมกันเนื่อง ๆ ในแต่ละเดือน

คำสำคัญ: พุทธสันติวิธี; การจัดการ฼าปนสถาน; กรุงเทพมหานคร

Abstract

This research aims to study the application of Buddhist peaceful means in addressing the problems of crematorium management at Wat Sarot, Bangkok. It is a qualitative study, using in-depth interviews with 7 key informants and focus group discussions with 20 monks and laypeople. Data collection was conducted through interview guides, and content analysis was used to interpret the findings.

The results revealed 1) The general conditions of crematorium management at Wat Sarot include a functional funeral pavilion, restrooms, and parking spaces. The crematorium is surrounded by residential communities and a school. Its layout is organized for easy navigation and accessible via Google Maps. Basic facilities are available, including staff on duty, green areas with large trees, and designated waiting areas. Pollution control is conducted at least twice a year. Funeral rites adhere to religious and traditional customs. The cost of funeral services ranges from 20,000 to 30,000 baht; 2) Problems and obstacles include insufficient space for cremation services, the central urban location limiting expansion, difficult access, narrow entrance roads, inadequate signage, limited restrooms, and insufficient parking; and 3) Buddhist peaceful means applied to address these challenges include: It is possible to appropriately apply the Principles of *Sārāṇiyadhamma*. For example, providing uniforms for employees to ensure orderliness, speaking politely to visitors, cultivating a volunteer spirit to help the temple and local residents, supporting the use of wreaths that can be repurposed for practical benefit, establishing formal regulations, and holding regular monthly meetings.

Keywords: Buddhist Peaceful Means; Crematorium Administration; Bangkok

บทนำ

การศึกษาพุทธสันติวิธีในการแก้ปัญหาการจัดการฌาปนสถานของวัดสารอด มีความคาดหวังหลายประการที่เกี่ยวข้องกับการนำหลักพุทธธรรมมาประยุกต์ใช้เพื่อแก้ไขปัญหาอย่างสันติและสร้างความสมดุลระหว่างชุมชน วัด และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ความคาดหวังด้านแนวทางแก้ไขปัญหามุ่งเน้นฐานของพุทธสันติวิธี พัฒนารูปแบบการจัดการฌาปนสถานโดยใช้แนวคิด อหิงสา เมตตาธรรม และการเจรจาประนีประนอม เสริมสร้างกระบวนการพูดคุยแบบสันติระหว่างฝ่ายที่เกี่ยวข้อง (Satha-Anand, 2003) ได้แก่ วัด ชุมชน และหน่วยงานรัฐ ลดความขัดแย้งที่เกิดจากข้อจำกัดด้านพื้นที่ การร้องเรียนเรื่องมลพิษและความเชื่อทางวัฒนธรรม ความคาดหวังด้านการจัดการฌาปนสถานอย่างยั่งยืน เสนอแนวทางพัฒนาฌาปนสถานที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ตามหลักพุทธศาสนา เพื่อให้การจัดการฌาปนสถานดำเนินไปอย่างเป็นระบบ ความคาดหวังด้านการสร้างความเข้าใจและการยอมรับของชุมชน สร้างความเข้าใจให้ชุมชนเกี่ยวกับบทบาทของฌาปนสถานในทางพุทธศาสนาและคุณค่าทางจิตใจลดอคติหรือความเชื่อที่ทำให้เกิดความขัดแย้ง เช่น ความกลัวเรื่องโชคร้ายจากการอยู่ใกล้ฌาปนสถาน ส่งเสริมให้เกิดการอยู่ร่วมกันอย่างสมานฉันท์ระหว่างวัดและชุมชน ผ่านกิจกรรมที่เชื่อมโยงวัฒนธรรมและจิตวิญญาณ ความคาดหวังด้านนโยบายและแนวทางการปฏิบัติ เสนอแนวทางเชิงนโยบายที่สามารถนำไปใช้จริงในการจัดการฌาปนสถาน ทั้งในระดับวัดและระดับเมือง สนับสนุนให้ภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำหลักพุทธสันติวิธีไปใช้ในการแก้ปัญหาคือความขัดแย้ง

เกี่ยวกับสถานที่มาปณิกิจในกรุงเทพฯ เป็นต้นแบบให้กับวัดอื่น ๆ ที่เผชิญปัญหาคล้ายคลึงกันในการใช้แนวทางพุทธธรรมในการจัดการ ความคาดหวังต่อการพัฒนาองค์ความรู้ทางวิชาการ สร้างองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับการใช้ พุทธสันติวิธี ในการบริหารจัดการสถานที่มาปณิกิจ ขยายขอบเขตงานวิจัยเกี่ยวกับบทบาทของวัดในการพัฒนาชุมชนและการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ เป็นพื้นฐานสำหรับงานวิจัยต่อไปที่เกี่ยวข้องกับการใช้หลักพุทธศาสนาในการจัดการข้อขัดแย้งในพื้นที่เมือง (Phra Theppariyatmethee, Obsinn, and Nasurivong, 2021)

ทั้งนี้ การจัดการมาปณสถานของวัดสารอด กรุงเทพมหานคร มีประเด็นขนาดของพื้นที่มาปณสถาน มีข้อจำกัดที่เกิดขึ้นในพื้นที่มาปณสถานของวัด ได้แก่ พื้นที่มาปณสถานที่คับแคบไม่เพียงพอต่อจำนวนผู้ใช้พื้นที่ ประเด็นสภาพโดยรอบของพื้นที่ พื้นที่ที่มีจำกัด การขยายพื้นที่จึงเป็นไปได้ยาก เนื่องจากสถานที่ในปัจจุบันมีความ คับแคบ การเดินทางเข้าถึงค่อนข้างลำบากประเด็นความหนาแน่นของสิ่งปลูกสร้าง มีปัญหาด้านกายภาพที่ต้องปรับปรุง เนื่องจากสภาพของพื้นที่ภายในบางจุดยังคงค่อนข้างประสบปัญหา เรื่องของพื้นที่จอดรถ ห้องน้ำ และความเรียบร้อยในบางส่วนของศาลา ประเด็นการเข้าถึงพื้นที่มาปณสถาน ทางเข้าวัดมีพื้นที่ค่อนข้างแคบ และอยู่ห่างจากประตูวัด ทำให้เมื่อมีงานมาปณิกิจทับซ้อนกันจะทำให้การเดินทางลำบาก ประเด็นสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐาน มีจำนวนของศาลาน้อยเกินไป ห้องน้ำเพียงพอและเป็นสัดส่วน แต่ควรปรับเรื่องของความสะอาด ประเด็นพื้นที่สีเขียวในเขตมาปณสถาน ปัญหาในด้านกิ่งไม้ที่แห้งตามกลางเวลาทำให้อาจหักและตกลงลงมาใส่ผู้ที่นั่งพักคอย รวมไปถึงรถยนต์ที่จอดไว้ภายในบริเวณใกล้เคียง และสิ่งปฏิกูลที่เกิดจากนกที่มากอาศัยในพื้นที่ต้นไม้ใหญ่ประเด็นการควบคุมมลภาวะ อาจมีฝุ่นการเผาไหม้กระดาษและควัน รวมถึงเสียงรบกวนประเด็นกระบวนการเผาศพ ระยะเวลาการเคลื่อนย้ายศพ ควรมีระยะทางที่เหมาะสมเพื่อความสะดวกในการเคลื่อนย้ายศพ ไม่ไกลจนเกินไปประเด็นการตั้งบำเพ็ญกุศลศพ ยังไม่มีเจ้าหน้าที่ประจำต้องอาศัยพระภิกษุช่วยกันดูแล และไม่มีการจัดทำแผนผังการทำงานเป็นรูปแบบหรือรายการลักษณะอักษรด้วยจำนวนบุคลากรที่มีจำนวนน้อยประเด็นรายได้ที่เกิดจากการใช้พื้นที่ มีปัญหาในส่วนของค่าใช้จ่ายแพงที่วัดไม่สามารถควบคุมได้ (Arinchai, 2025)

ประเด็นที่น่าสนใจ คือ การศึกษาเกี่ยวกับการจัดการพื้นที่มาปณสถาน ซึ่งหากสามารถบริหารจัดการได้อย่างมีประสิทธิภาพจะสามารถสร้างรายได้ สร้างอาชีพแก่ชุมชน สร้างศรัทธาให้แก่วัดและชาวพุทธได้อีกมาก นักวิชาการด้านพระพุทธศาสนา (Sornsit, 2024) เสนอว่า ในการศึกษาการจัดการพื้นที่มาปณสถาน ควรประกอบด้วย 1) ขนาดของพื้นที่ของมาปณสถาน 2) สภาพโดยรอบของพื้นที่ 3) ความหนาแน่นของสิ่งปลูกสร้าง 4) การเข้าถึงพื้นที่มาปณสถาน 5) สิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐาน 6) พื้นที่สีเขียวในเขตมาปณสถาน 7) การควบคุมมลภาวะ 8) กระบวนการเผาศพ 9) การตั้งบำเพ็ญกุศลศพ 10) รายได้จากการใช้พื้นที่ ในขณะที่การแก้ไขปัญหาระหว่างชุมชนกับวัดนั้น พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (Thai Tripitakas: 11/300/422) อธิบายถึงหลักสาราณียธรรม 6 ประการไว้ว่า สาราณียธรรม 6 ธรรมเป็นที่ต้องแห่งความระลึกรู้ถึง ธรรมเป็นเหตุให้ ระลึกรู้ถึงกันหลักการอยู่ร่วมกัน สาราณียธรรม 6 คือ 1) เมตตาทายกรรม ช่วยเหลือกิจธุระของผู้ร่วมคณะด้วยความเต็มใจ 2) เมตตาวจกรรม ช่วยบอกแจ้งสิ่งที่ เป็นประโยชน์ 3) เมตตาโมกกรรม ตั้งจิตปรารถนาดี คิดทำสิ่งที่ เป็นประโยชน์แก่กัน 4) สาธารณโภคี เมื่อได้สิ่งใดมาโดยชอบธรรม 5) สีสสัมมัญญตา ความประพฤติดุจจรีตติงาม และ 6) ทิฏฐีสัมมัญญตา มีความเห็นชอบร่วมกัน

ดังนั้น ในการศึกษาวิจัยนี้ จึงได้สนใจศึกษา การแก้ปัญหาการจัดการมาปณสถานของวัดสารอด กรุงเทพมหานคร เพื่อเป็นต้นแบบของการบริหารจัดการปัญหาดังกล่าวให้ดีขึ้น อันจะนำมาซึ่งแนวทางและองค์ความรู้ใหม่ “พุทธสันติวิธีในการแก้ปัญหาการจัดการมาปณสถานของวัดสารอด กรุงเทพมหานคร” เป็น

องค์ความรู้การบริหารจัดการพื้นที่ฌาปนสถานของวัดสารอด สามารถแก้ไขปัญหาและอุปสรรคในการบริหารจัดการพื้นที่ฌาปนสถานของวัดอื่น ๆ ต่อไป สร้างความพึงพอใจให้กับประชาชนผู้มาใช้บริการพื้นที่ฌาปนสถานของวัด และเพิ่มขีดความสามารถในการทำงานจากการบริหารจัดการพื้นที่ฌาปนสถานของวัด ที่มีประสิทธิภาพได้มากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปเกี่ยวกับการจัดการฌาปนสถานของวัดสารอด กรุงเทพมหานคร
2. เพื่อวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการฌาปนสถานของวัดสารอด กรุงเทพมหานคร
3. เพื่อเสนอพุทธสันติวิธีในการแก้ปัญหามจัดการฌาปนสถานของวัดสารอด กรุงเทพมหานคร

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง พุทธสันติวิธีในการแก้ปัญหามจัดการฌาปนสถาน ของวัดสารอด กรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาด้านเนื้อหาเอกสารแนวคิดทฤษฎี

การดำเนินการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการศึกษาเอกสารประกอบด้วย 1) แนวคิด หลักการ พิธีกรรมงานศพในประเทศไทย และการฌาปนกิจศพ 2) แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพการบริการ 3) แนวคิดหลักพุทธสันติวิธี 4) แนวคิดหลักการมีส่วนร่วมในชุมชน และ 5) แนวคิดการบริหารจัดการ

ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาในภาคสนาม

การดำเนินการวิจัยในภาคสนามเลือกใช้การศึกษา 2 ลักษณะ ประกอบด้วย 1) การลงพื้นที่สัมภาษณ์เชิงลึก และ 2) การดำเนินการจัดประชุมสนทนากลุ่มเฉพาะ จำนวน 1 ครั้ง

ขั้นตอนที่ 3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้วิจัยได้คัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยใช้การเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เพื่อนำมาประกอบผลการวิจัยให้สมบูรณ์ โดยมีเกณฑ์ในการคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญทั้ง 3 กลุ่ม ซึ่งที่มีคุณสมบัติตามข้อใดข้อหนึ่งต่อไปนี้เป็นอย่างน้อย คือ 1) เป็นผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการพื้นที่ฌาปนสถาน หรือ 2) เป็นฆราวาสผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการพื้นที่ฌาปนสถาน หรือ 3) เจ้าหน้าที่ภาครัฐที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับฌาปนสถานของวัดสารอด หรือ 4) เป็นประชาชนที่มีใช้บริการพื้นที่เพื่อบำเพ็ญกุศลให้กับญาติผู้เสียชีวิต

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้มาด้วยการคัดเลือกแบบเจาะจงประกอบไปด้วย 1) พระภิกษุผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการพื้นที่ฌาปนสถาน 3 รูป 2) พนักงานฌาปนสถาน 1 คน 3) เจ้าหน้าที่ภาครัฐที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับฌาปนสถานของวัดสารอด 2 คน 4) ประชาชนที่มีใช้บริการพื้นที่เพื่อบำเพ็ญกุศลให้กับญาติผู้เสียชีวิต 1 คน

การสนทนากลุ่ม (Focus group discussion) โดยการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ซึ่งมีเกณฑ์การคัดเลือกจำนวน 3 ข้อ คือ ต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการบริหารจัดการฌาปนสถาน หรือ ต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบริบทพื้นที่ฌาปนสถานของวัดสารอด ในเขตราชภัฏรบูรณะ กรุงเทพมหานคร หรือ ต้องเป็นผู้มีอำนาจในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในเขตฌาปนสถานของวัดสารอด ในเขตราชภัฏรบูรณะ กรุงเทพมหานคร เพื่อถอดบทเรียนยืนยันข้อมูลเชิงประจักษ์ ณ วัดสารอด กรุงเทพมหานคร เมื่อวันที่ 2 พฤษภาคม 2567 จำนวน 20 รูป/คน

ขั้นตอนที่ 4 เครื่องมือและวิธีการที่ใช้ในการศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured interview) โดยผู้วิจัยได้กำหนดหัวข้อคำถามที่ทำการศึกษาไว้ในลักษณะกว้าง ๆ ล่วงหน้าก่อนทำการสัมภาษณ์ เป็นลักษณะคำถามแบบปลายเปิด (Open ended questions) เพื่อให้ได้ข้อมูลระดับเชิงลึก การตั้งคำถามในการสัมภาษณ์เป็นหน้าที่ของผู้วิจัยที่จะซักถามรายละเอียดจากผู้ให้สัมภาษณ์ โดยเป็นการสัมภาษณ์แบบรายบุคคล (Individual interview) เพื่อให้ผู้ให้ข้อมูลสำคัญมีความเป็นอิสระและมีความเป็นส่วนตัวในการให้ข้อมูล แนวคำถามมีประเด็นสำคัญ คือ สภาพทั่วไปปัญหาและอุปสรรค และแนวทางการแก้ไขปัญหาตามหลักพุทธสันติวิธี ในการบริหารจัดการพื้นที่ ฅาปนสถาน ของวัดสารอด ในเขตราชบุรีบูรณะ กรุงเทพมหานคร

ขั้นตอนที่ 5 การรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเลือกใช้การสัมภาษณ์ เพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งผู้วิจัยจะใช้เวลาในการสัมภาษณ์ 30 – 50 นาที ต่อผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 1 ท่าน หรือจนกว่าผู้วิจัยจะได้ข้อมูลที่ครอบคลุมประเด็นที่ศึกษา และจะหยุดการสัมภาษณ์ เมื่อข้อมูลมีความครบถ้วน หรืออิ่มตัว (Saturation of data) โดยพบว่าข้อมูลเริ่มซ้ำกับข้อมูลเดิม ไม่มีข้อมูลใหม่ที่เพิ่มเติมจากข้อมูลเดิมที่เก็บรวบรวมได้ (Supang Chantavanich, 1997) โดยมีขั้นตอนดังนี้

1. ผู้วิจัยทำหนังสือขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ถึงผู้ให้สัมภาษณ์ เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล
2. ขอความร่วมมือในการวิจัยด้วยวาจา และหนังสือขอความร่วมมือ โดยอธิบายถึงวัตถุประสงค์ของการวิจัย ความสำคัญของข้อมูล และวิธีการเก็บข้อมูลอย่างเป็นความลับให้กลุ่มผู้ให้สัมภาษณ์ทราบ เมื่อกลุ่มผู้ให้สัมภาษณ์ยินดีให้ความร่วมมือในการวิจัยให้เซ็นชื่อลงในเอกสารแสดงความยินยอม โดยจะไม่มีเปิดเผยข้อมูลให้ผู้อื่นทราบ และกลุ่มผู้ให้สัมภาษณ์มีสิทธิที่จะตอบรับ หรือปฏิเสธในการเข้าร่วมงานวิจัยครั้งนี้ได้ตลอดเวลา

ขั้นตอนที่ 6 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้มุ่งเน้นการเก็บข้อมูลผ่านการสัมภาษณ์เชิงลึก จึงมีการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

1. วิเคราะห์โดยการจำแนกชนิดข้อมูล (Typological analysis) เป็นการจำแนกข้อมูลเป็นชนิด ๆ โดยนำข้อมูลของแต่ละกลุ่ม มาจำแนกตามเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นต่อเนื่องกันไปเป็น 3 ประเด็น คือ 1. สภาพทั่วไปของการบริหารจัดการพื้นที่ ฅาปนสถาน 2. วิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคในการบริหารจัดการพื้นที่ ฅาปนสถาน 3. เสนอแนวทางการแก้ไขปัญหาตามหลักพุทธสันติวิธี ในการบริหารจัดการพื้นที่ ฅาปนสถาน
2. การวิเคราะห์ส่วนประกอบ (Component analysis) เมื่อข้อมูลในแต่ละกลุ่มมีการจัดเรียงตามชนิดของข้อมูลแล้ว จากนั้นนำข้อมูลของทั้ง 3 กลุ่ม คือ พระภิกษุผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการพื้นที่ ฅาปนสถาน ข้าราชการผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการพื้นที่ ฅาปนสถาน และประชาชนที่มีใช้บริการพื้นที่เพื่อบำเพ็ญกุศลให้กับญาติผู้เสียชีวิต นำมาเปรียบเทียบกัน เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เหมือนกัน และข้อมูลที่ต่างกันอย่างออกไป จากนั้นนำมาเขียนรายงานการวิจัยในบทต่อไป

ขั้นตอนที่ 7 สรุปผลการศึกษาวิจัย และการนำเสนอผลการศึกษาวิจัย

การวิจัยนี้ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลวิธีการเชิงคุณภาพการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยนำเสนอผลวิเคราะห์ข้อมูลตามความมุ่งหมายการวิจัย พร้อมตารางและแผนภูมิประกอบ ประกอบภาพถ่าย รวมไปถึงกรณีตัวอย่างที่เกิดขึ้น หรือสามารถอธิบายรูปแบบกระบวนการให้เกิดความชัดเจนยิ่งขึ้น ซึ่งจะนำมาประกอบ

กับสัมภาษณ์ เพื่อชี้ให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริง กับข้อมูลสัมภาษณ์ที่ได้จากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง พุทธสันติวิธีในการแก้ปัญหาการจัดการฌาปนสถาน ของวัดสารอด กรุงเทพมหานคร มีผลการวิจัยดังนี้

วัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปเกี่ยวกับการจัดการฌาปนสถานของวัดสารอด กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า ด้านขนาดของพื้นที่ฌาปนสถาน มีศาลาบำเพ็ญกุศลศพจำนวน 5 ศาลา มีห้องน้ำประจำศาลา มีที่จอดรถ 2 แห่ง มีที่จอดรถสำรอง 1 แห่ง ด้านสภาพโดยรอบของพื้นที่ ติดกับแม่น้ำ มีชุมชนล้อมรอบและโรงเรียน ศาลาบำเพ็ญกุศลทุกหลังติดเครื่องปรับอากาศ มีไฟส่องสว่างในจุดสำคัญและจุดเสี่ยง ด้านความหนาแน่นของสิ่งปลูกสร้าง มีการจัดวางศาลาเป็นกิจจะลักษณะหาง่าย ผังวิหารและกุฏิที่พิศสงฆ์ไม่ปนกับศาลาบำเพ็ญกุศลศพ มีศาลาการเปรียญคอยรองรับกรณีต้องการพื้นที่ขนาดใหญ่ ด้านการเข้าถึงพื้นที่ฌาปนสถานสามารถเดินทางได้ตาม Google Map วัดมีทางเข้าออกหลายทางอยู่ใกล้ทางด่วน ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐาน มีเจ้าหน้าที่จราจรคอยดูแลการจราจร มีเจ้าหน้าที่ศาลาคอยดูแล มีพิธีกรและเจ้าหน้าที่จากฌาปนสถานคอยให้คำแนะนำ ด้านพื้นที่สีเขียวในเขตฌาปนสถาน มีต้นไม้ใหญ่หลายจุดในวัด มีพื้นที่สำหรับพักผ่อน มีจุดสำหรับสูบบุหรี่เป็นกิจลักษณะ ด้านการควบคุมมลภาวะ มีการตรวจมาตรฐานอย่างน้อยปีละ 2 ครั้ง เว้นการเผาในวันสำคัญทางราชการ ใช้เตาเผาที่ได้มาตรฐาน และระบบไฟฟ้า ด้านการตั้งบำเพ็ญกุศลศพ ยึดตามหลักศาสนาและประเพณีนิยม มีการแนะนำศาลาสำหรับการจัดงาน พิธีกรและพนักงานวัดดูแลบริหารจัดการ ด้านค่าใช้จ่ายที่เกิดจากการจัดงาน มีการชี้แจงค่าใช้จ่ายก่อนตั้งศพ ค่าใช้จ่าย 20,000 - 30,000 มีกองทุนสำหรับผู้ยากไร้ในชุมชน ฌาปนสถานกองทัพเรือมีงบสำหรับจัดงานให้บางส่วน

วัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการฌาปนสถานของวัดสารอด กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า ประเด็นขนาดของพื้นที่ฌาปนสถาน พื้นที่ฌาปนสถานที่คับแคบ ไม่เพียงพอต่อจำนวนผู้ใช้พื้นที่ ประเด็นสภาพโดยรอบของพื้นที่ พื้นที่มีจำกัด อยู่ใจกลางกรุงเทพ การเดินทางเข้าถึงค่อนข้างลำบาก ประเด็นความหนาแน่นของสิ่งปลูกสร้าง ไม่สามารถขยายพื้นที่เพิ่มได้ พื้นที่ภายในศาลายังมีปัญหาในบางประการ พื้นที่จอดรถยังไม่ตอบสนองต่อความต้องการ ประเด็นการเข้าถึงพื้นที่ฌาปนสถานทางเข้ามีขนาดที่แคบ ป้ายบอกทางที่ยังไม่ครอบคลุม ประเด็นสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐาน จำนวนห้องน้ำที่น้อยและการดูแลรักษา ที่จอดรถสำรองที่ไม่เพียงพอ ประเด็นพื้นที่สีเขียวในเขตฌาปนสถาน สิ่งปลูกสร้างที่เกิดจากนกที่มาอาศัยในพื้นที่ต้นไม้ใหญ่ กิ่งไม้ขนาดใหญ่ที่หักช่วงฝนตก เศษใบไม้จำนวนมากช่วงผลัดใบ ประเด็นการควบคุมมลภาวะ มลพิษทางควันมลพิษทางเสียง มลพิษทางฝุ่นจากการเผาไหม้กระดาษ ประเด็นการตั้งบำเพ็ญกุศลศพ ไม่มีเจ้าหน้าที่ประจำ ไม่มีช่วงเวลาที่ชัดเจนของการเข้าและออกของการตั้งศพ ไม่มีการจัดทำแผนผังการทำงาน ประเด็นค่าใช้จ่ายที่เกิดจากการจัดงาน ค่าใช้จ่ายที่วัดไม่สามารถควบคุมได้ ค่าใช้จ่ายจำเป็นที่ไม่สามารถตัดทิ้งได้ ค่าใช้จ่ายแฝงที่เกิดจากความต้องการของเจ้าภาพ

วัตถุประสงค์ที่ 3 เพื่อเสนอพุทธสันติวิธีในการแก้ปัญหาการจัดการฌาปนสถานของวัดสารอด กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า หลักเมตตาทายกรรม จัดทำชุดยูนิฟอร์มแก่พนักงานให้เกิดความเป็นระเบียบ ช่วยเหลืองานซึ่งกันและกันอย่างเต็มที่ ไม่พลัการะ กระจายงานให้ทุกคนในวัดมีส่วนร่วมในการทำงานเพื่อสังคม เมตตาทายกรรม พุดจาไพเราะต่อผู้มาใช้สถานที่ พุดคุยทบทวนการทำงานร่วมกัน ให้กำลังใจกันในการทำงานไม่ทอดธุระ เมตตาตามโนกรรม มีจิตอาสาที่จะช่วยเหลือวัดและชาวบ้าน ทำหน้าที่ด้วยความ

รับผิดชอบต่อส่วนรวม ไม่แสดงอาการเชิงลบต่อผู้มาใช้สถานที่ สาธารณโกศิตา สนับสนุนพวงหรีดที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ต่อได้ ฝึกฝีมือแรงงานคนในชุมชน เพื่อเข้ามาช่วยงานหัตถกรรมในวัด กระจายรายได้แก่ชุมชนจากการจ้างงานต่าง ๆ สีสสามัญญาตา กำหนดระเบียบให้เป็นกิจจะลักษณะ กำหนดแผนการทำงานให้เป็นรายลักษณะอักษร กำหนดสายการทำงาน และตำแหน่งให้ชัดเจน ทิฏฐิสามัญญาตา ประชุมกันเนื่อง ๆ ในแต่ละเดือน ปรับเปลี่ยนการประสานงานให้ไวขึ้น ทบทวนการทำงานร่วมกันเพื่อให้การทำงานเป็นไปในทิศทางเดียวกัน

องค์ความรู้ใหม่

จากการศึกษา เรื่อง “พุทธสันติวิธีในการแก้ปัญหาการจัดการฌาปนสถานของวัดสารอด กรุงเทพมหานคร” โดยการนำผลการวิจัยจากวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 ประเด็นการใช้หลักสารณียธรรมมาจัดทำองค์ความรู้ได้ดังนี้

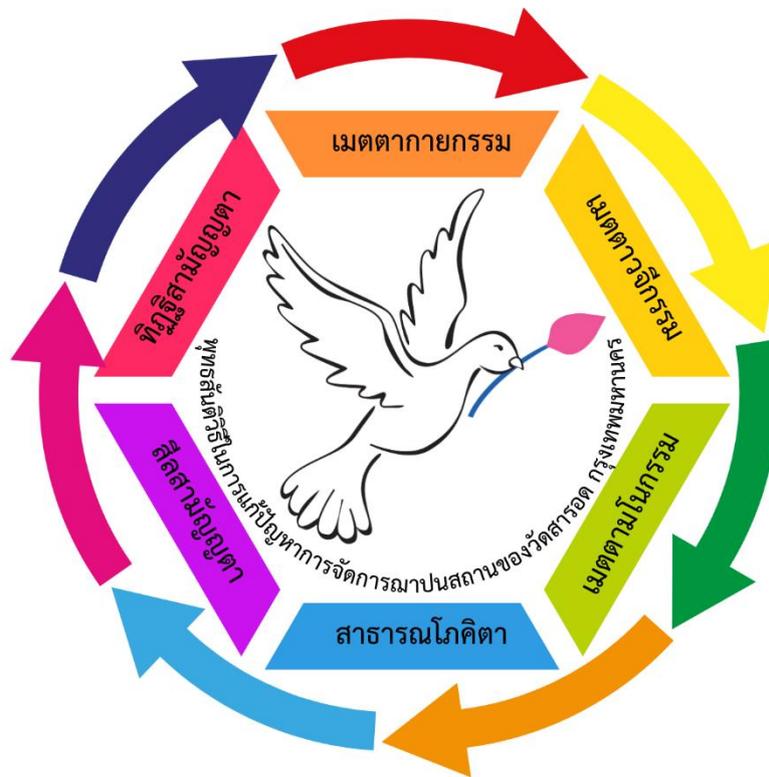

Figure 1: The New Body of Knowledge

จากแผนภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย เรื่อง “พุทธสันติวิธีในการแก้ปัญหาการจัดการฌาปนสถานของวัดสารอด กรุงเทพมหานคร” สามารถอธิบายได้ดังนี้

1) เมตตาทักษะกรรม คือ การสร้างความเป็นระเบียบเรียบร้อยและความร่วมมือในงาน ด้วยการจัดทำยูนิฟอร์มให้พนักงาน สร้างบรรยากาศการช่วยเหลือซึ่งกันและกันอย่างเต็มที่ ไม่ผลักราะ และมีการกระจายงานให้ทุกคนในวัดมีส่วนร่วมในการทำงานเพื่อสังคม ซึ่งช่วยเสริมสร้างความสามัคคีและความรับผิดชอบร่วมกัน

2) เมตตาวชิกรรม คือ การสื่อสารด้วยวาจาที่สุภาพอ่อนโยนเป็นองค์ความรู้ที่สำคัญ ทั้งการพูดจาไพเราะกับผู้มาใช้สถานที่ การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและทบทวนการทำงานร่วมกัน รวมถึงการให้กำลังใจ

แก่กัน สิ่งเหล่านี้ส่งเสริมบรรยากาศการทำงานที่เกื้อกูล ลดความขัดแย้ง และทำให้ผู้รับบริการเกิดความประทับใจ

3) เมตตามโนกรรม คือ การพัฒนาจิตสำนึกแห่งความเสียสละและอาสา โดยบุคลากรมีความมุ่งมั่นที่จะช่วยเหลือวัดและชาวบ้าน ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความรับผิดชอบต่อส่วนรวม และหลีกเลี่ยงการแสดงพฤติกรรมหรืออารมณ์เชิงลบต่อผู้มาใช้บริการที่ ทำให้เกิดความไว้วางใจและความร่วมมือที่ยั่งยืน

4) สาธารณโภคิตา คือ การใช้ทรัพยากรร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ เช่น การสนับสนุนพวงหรีดที่สามารถนำกลับมาใช้ซ้ำได้ การฝึกทักษะแรงงานให้แก่ชุมชนเพื่อนำมาช่วยงานหัตถกรรมของวัด รวมถึงการกระจายรายได้แก่ชุมชนผ่านการจ้างงาน สิ่งนี้เป็นการสร้างระบบเศรษฐกิจชุมชนที่เชื่อมโยงกับวัด

5) สีสสามัญญา คือ การจัดทำระเบียบข้อบังคับที่ชัดเจนและเป็นลายลักษณ์อักษร การกำหนดโครงสร้างสายงานและตำแหน่งหน้าที่ที่แน่นอน เพื่อสร้างระบบการจัดการที่มีมาตรฐานและความโปร่งใส ทำให้ทุกฝ่ายมีแนวทางปฏิบัติร่วมกันและลดปัญหาความไม่ชัดเจนในงาน

6) ทิฐีสสามัญญา คือ การสร้างความเห็นและทิศทางร่วมกัน ผ่านการประชุมอย่างสม่ำเสมอทุกเดือน การปรับปรุงระบบการประสานงานให้รวดเร็ว และการทบทวนการทำงานร่วมกันอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้การดำเนินงานเป็นเอกภาพและเดินไปในทิศทางเดียวกัน อันเป็นรากฐานของการจัดการที่มีประสิทธิภาพและยั่งยืน

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการศึกษาวิจัยเรื่อง พุทธสันติวิธีในการแก้ปัญหาการจัดการฌาปนสถาน ของวัดสารอด กรุงเทพมหานคร นำมาสู่ข้อค้นพบที่สามารถนำมาอภิปรายได้ดังนี้

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า การบริหารจัดการพื้นที่ฌาปนสถานของวัดสารอด กรุงเทพมหานคร มีความแตกต่างจากพื้นที่อื่นทั้งในเชิงกายภาพและการจัดการบริหาร ดังนั้น การบริหารจัดการจึงจำเป็นต้องพิจารณาตามบริบทของแต่ละพื้นที่ โดยใช้กรอบแนวคิดการจัดการพื้นที่กายภาพ (Facility Management) ซึ่งแบ่งเป็น 3 มิติ ได้แก่ ด้านพื้นที่ (Place) ด้านบุคคล (People) และด้านกระบวนการ (Process) ในมิติด้านพื้นที่ พบว่า ลักษณะทางกายภาพ เช่น ขนาด ทำเลที่ตั้ง จำนวนอาคาร การใช้ประโยชน์พื้นที่ และสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐาน ล้วนมีผลต่อความพึงพอใจของผู้มาใช้บริการ โดยญาติของผู้เสียชีวิตมีความพึงพอใจต่อฌาปนสถานที่ยังบริหารจัดการโดยองค์กรกองทัพเรือมากกว่าที่บริหารโดยวัด เนื่องจากมีระบบการจัดการและการออกแบบพื้นที่ที่ชัดเจนกว่า อย่างไรก็ตาม วัดได้พยายามแก้ไขปัญหา เช่น การเปลี่ยนระบบเผาให้เป็นระบบไร้มลภาวะ และการใช้เชื้อเพลิงที่ไม่กระทบสิ่งแวดล้อม แม้จะไม่สามารถแก้ไขสาเหตุเชิงโครงสร้างอย่างการวางผังพื้นที่หรือทิศทางลมได้โดยตรง แต่ก็เป็นการปรับตัวที่ช่วยลดผลกระทบได้ในระดับหนึ่ง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Panla (2015) ที่ชี้ว่า ฌาปนสถานที่ได้รับการจัดการโดยองค์กรภายนอกมักได้รับความนิยมมากกว่า ด้านบุคคล หรือผู้ใช้พื้นที่ การจัดการที่ดีไม่เพียงคำนึงถึงความสะดวกของญาติผู้วายชนม์ แต่ยังรวมถึงการลดผลกระทบต่อชุมชนโดยรอบ เช่น กรณีการร้องเรียนจากผู้พักอาศัยและโรงเรียนที่อยู่ใกล้กับเมรุซึ่งได้รับผลกระทบจากควันทิฐิกรรม การแก้ปัญหาโดยการปรับปรุงระบบเผาใหม่ให้เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมจึงสอดคล้องกับงานวิจัยของ Waewnilanon (2019) ที่ยืนยันว่าการปรับปรุงระบบการเผาศพสามารถลดมลภาวะได้ทั้งต่อผู้เข้าร่วมพิธีและผู้อยู่อาศัยใกล้เคียง ในมิติด้านกระบวนการ งานวิจัยพบว่า การบริหารจัดการที่ดีควรเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนในทุกขั้นตอน เพื่อสร้างความเข้าใจและยอมรับของชุมชนต่อการใช้พื้นที่ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Charoenmuang et al. (2017) ที่อธิบายว่าปัญหามลพิษทางอากาศในจังหวัดแม่ฮ่องสอนส่วนหนึ่งเกิดจากการเผาในที่โล่ง รวมทั้งลักษณะภูมิประเทศ

ที่เป็นแอ่งกระทะ จึงสะท้อนว่ากระบวนการจัดการที่คำนึงถึงสภาพภูมิศาสตร์และการมีส่วนร่วมของประชาชน มีบทบาทสำคัญต่อการลดปัญหามลภาวะในพื้นที่ฉาบฉวยด้วย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า กระบวนการตั้งบำเพ็ญกุศลศพเป็นกระบวนการหลักของฌาปนสถาน เนื่องจากเป็นกิจกรรมที่ครอบคลุมการดำเนินงานด้านพิธีกรรมและบริการทั้งหมด การจัดการกระบวนการดังกล่าวจำเป็นต้องคำนึงถึงความสะดวกและความปลอดภัยของผู้ใช้พื้นที่ ตั้งแต่ขั้นตอนการเข้าสู่พื้นที่ การจัดบริการอำนวยความสะดวก การดำเนินพิธีกรรม ไปจนถึงการดูแลความเรียบร้อยโดยรวม ทั้งนี้เพื่อลดความโศกเศร้าเสียใจของญาติผู้วายชนม์และสร้างความประทับใจต่อการใช้บริการในพื้นที่ ผลการวิจัยชี้ว่า ทศนคติและความพึงพอใจของญาติผู้เสียชีวิตมีความสัมพันธ์กับกระบวนการบริการที่มีความเป็นระบบและอำนวยความสะดวก หากกระบวนการดำเนินการมีความพร้อมและเป็นระเบียบ ย่อมก่อให้เกิดความพึงพอใจและสร้างความเชื่อมั่นต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการของฌาปนสถานนั้น ๆ ซึ่งสะท้อนถึงคุณภาพของการให้บริการโดยตรง นอกจากนี้ยังพบว่า ผลการวิจัยสอดคล้องกับการศึกษาของ Sornsit (2024) ที่ได้สำรวจรูปแบบการบริหารจัดการพื้นที่ฌาปนสถานในเขตบางเขน ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 รูปแบบ คือ การบริหารจัดการโดยองค์กรภายนอก เช่น กองทัพอากาศ กองทัพบก และการบริหารจัดการโดยวัดเอง โดยพบว่าปัญหาและอุปสรรคในการจัดการฌาปนสถานในปัจจุบัน ได้แก่ การขาดแคลนพื้นที่จอดรถเนื่องจากข้อจำกัดด้านพื้นที่ และในส่วนของวัดที่บริหารจัดการเอง มักประสบปัญหาด้านบุคลากร การดูแลความสะอาด และจำนวนห้องน้ำที่ไม่เพียงพอ

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่า การดำเนินงานของฌาปนสถานสามารถเชื่อมโยงกับหลักสราณียธรรม 7 ประการ ได้ดังนี้ 1) เมตตาทายกรรม มีการจัดทำชุดยูนิฟอร์มแก่พนักงานเพื่อความเป็นระเบียบ ช่วยเหลืองานซึ่งกันและกันโดยไม่ผลักรถ และกระจายงานให้ทุกคนในวัดมีส่วนร่วมทำกิจกรรมเพื่อสังคม 2) เมตตาจักรกรรม มีการพูดจาไพเราะกับผู้มาใช้สถานที่ มีการสื่อสารทบทวนงานร่วมกัน และให้กำลังใจซึ่งกันและกันในการทำงาน 3) เมตตาโมกกรรม พนักงานและจิตอาสาที่มีความตั้งใจช่วยเหลือวัดและชาวบ้าน ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความรับผิดชอบต่อส่วนรวม และหลีกเลี่ยงการแสดงพฤติกรรมในเชิงลบต่อผู้ใช้บริการ 4) สาธารณโภคิตา มีการสนับสนุนพวงหรีดที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ต่อได้ พร้อมทั้งฝึกฝีมือแรงงานให้คนในชุมชนเข้ามาช่วยงานหัตถกรรมในวัด ทำให้เกิดการกระจายรายได้สู่ชุมชน 5) สีสสามัญญตา มีการกำหนดระเบียบการทำงานอย่างเป็นระบบ จัดทำแผนงานเป็นลายลักษณ์อักษร และกำหนดสายงานกับตำแหน่งหน้าที่ให้ชัดเจน และ 6) ทิฐูสามัญญตา มีการประชุมร่วมกันเป็นประจำทุกเดือน เพื่อทบทวนและปรับปรุงการประสานงานให้มีประสิทธิภาพ และทำงานไปในทิศทางเดียวกัน นอกจากนี้ยังพบว่า รายได้ของฌาปนสถาน มาจาก 2 ส่วนหลัก คือ ค่าบำรุงศาลา และค่าใช้บริการเมรุเผา ซึ่งมีค่าใช้จ่ายสูงโดยเฉพาะด้านการบำรุงรักษา สอดคล้องกับงานวิจัยของ Wongsri (2022) ที่กล่าวว่า รายได้ของฌาปนสถานแต่ละแห่งแตกต่างกันตามต้นทุนการดำเนินงาน บุคลากร และสิ่งของที่ต้องใช้ แม้ฌาปนสถานรูปแบบที่ 1 จะมีค่าใช้จ่ายสูงกว่ารูปแบบที่ 2 แต่ผู้ใช้บริการที่มีศักยภาพทางการเงินยังคงเลือกใช้ เนื่องจากความสะดวกและการบริการที่ครบวงจร ในขณะที่รูปแบบที่ 2 มีการกำหนดค่าใช้จ่ายที่เหมาะสมกับคนในชุมชนรอบวัด จึงตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนท้องถิ่นได้อย่างเหมาะสม

สรุป

การนำเสนอแนวทางในประยุกต์หลักการบริหารจัดการพื้นที่กายภาพ โดยการจัดรูปแบบ กายภาพสถานที่ ให้เข้าถึงได้และง่ายต่อการรักษาความปลอดภัย ตลอดจนการคำนึงถึง สภาพแวดล้อมในพื้นที่ ซึ่งรวมมลภาวะและผลกระทบที่จะเกิดขึ้นกับพื้นที่ข้างเคียงการจัดหน่วยงานเพื่อตรวจสอบประสิทธิภาพและคุณภาพ

ของเตาเผา การตรวจสอบอาคารสถานที่ต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ และคุณภาพพื้นที่ฌาปนสถานของแต่ละวัด ด้านของกระบวนการ การจัดระบบของการทำงานในองค์กรให้เกิดประสิทธิภาพ โดยปัญหาหลักที่พบ คือ จำนวนและคุณภาพของ บุคลากร ควรมีการจัดอบรมบุคลากร เพิ่มความน่าสนใจในงานและสร้างบุคลากรใหม่ ๆ เข้ามาเพื่อรองรับการทำงานในอนาคต การจัดรูปแบบของงานโดยคำนึงถึงกรณีที่มีผู้ใช้งานจำนวนมาก เช่น การเสียเวลาในการสวดพระอภิธรรม การจัดเวลาไม่ให้ตรงกัน เพื่อเสียไม่ให้เกิดความหนาแน่นของผู้ใช้งาน ภายในพื้นที่ นอกจากนี้แล้ว ผู้บริหารพื้นที่ควรตระหนักถึงความพึงพอใจที่เกิดจากการเข้าใช้พื้นที่ของผู้เข้าใช้งาน โดยจัดเตรียมบริการที่ดีและการอำนวยความสะดวกจากระบบงาน หรืออาจจะทำการประเมินผล คำแนะนำของผู้ใช้บริการซ้ำเพื่อถือเป็นผลสะท้อนให้เห็นถึงความพร้อม และขีดความสามารถขององค์กรต่าง ๆ ดังนั้น การเพิ่มประสิทธิภาพ ของพื้นที่โดยคำนึงถึงความพึงพอใจของผู้ใช้งานพื้นที่ จึงควรมีการวางแผนในระยะยาวโดยพิจารณาถึง อัตราการเพิ่มของผู้ใช้งานในอนาคต และจัดหาพื้นที่สำรองหรือพื้นที่อำนวยความสะดวกเพื่อรองรับการ ขยายตัวดังกล่าว และผู้บริหารควรพิจารณาการแก้ไข ปัญหาที่เกิดขึ้นในปัจจุบันโดยเร่งด่วน หรือจัดทำ แผนการบริหารและบำรุงรักษาพื้นที่ฌาปนสถานเพื่อลด ปัญหาที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคต และช่วยในการพัฒนาและเพิ่มประสิทธิภาพของการบริหารจัดการพื้นที่ฌาปนสถานของวัดสารอด กรุงเทพมหานคร

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยที่ปรากฏ ผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะ ดังต่อไปนี้

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

- 1.1 การบริหารงานฌาปนสถานของวัดสารอด ควรมีการจัดทำ แผนผังการดำเนินงานของแผนกต่าง ๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับฌาปนสถาน เพื่ออำนวยความสะดวก และการจัดการเจ้าหน้าที่ในองค์กรมากยิ่งขึ้น
- 1.2 การปรับพื้นที่บางจุดที่รกร้าง หรือในจุดที่ไม่ได้ใช้งานปรับใช้ให้เกิดประโยชน์ เช่น กรณีพื้นที่สุสานเก็บศพ ที่ไม่ได้ใช้งาน โดยทำการปรับพื้นที่ดังกล่าว เพื่อใช้เป็นพื้นที่สีเขียวใน อนาคต
- 1.3 การจัดทำแผนดำเนินงาน เพื่อช่วยในการบริหารจัดการโดยการวางกรอบ แนวทางในการพัฒนาขององค์กรทั้งในระยะสั้น และระยะยาว นำมาเป็นแนวทางในการปรับปรุง และ แก้ไขจุดบกพร่องขององค์กรต่อไป

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

- 2.1 ควรเพิ่มจำนวนขอบเขตฌาปนสถานในการวิจัย โดยให้มีขอบเขตที่ไม่จำกัด เฉพาะพื้นที่ เพื่อเป็นแนวทางในการบริหารจัดการที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้กับกรณีอื่น ๆ ได้
- 2.2 ควรศึกษาลงลึกเฉพาะด้านของการบริหารจัดการ เช่น การบริหารงานอาคารของฌาปนสถาน การจัดการเมรุเผาศพ เป็นต้น เพื่อสามารถนำข้อเท็จจริงเฉพาะด้านมาใช้เพื่อให้เกิด องค์ความรู้ใหม่ ๆ มากยิ่งขึ้น

References

- Arinchai, V. (2025). *Buddhist Peaceful Means in Solving the Management Problems of the Crematorium at Wat Sarot, Bangkok*. (Master's Thesis), Mahachulalongkornrajavidyalaya University. Phra Nakhon Si Ayutthaya.
- Chantavanich, S. (1997). *Qualitative Research Methods*. (7th ed.). Bangkok: Chulalongkorn University Press.

- Charoenmuang, D. A. et al. (2017). *A Study of Public Participation Behavior in Solving Air Pollution Problems in Chiang Mai City*. (Master's Thesis). Thammasat University. Bangkok.
- Mahachulalongkornrajavidyalaya University. (1996). *Thai Tripitakas*. Bangkok: Mahachulalongkornrajavidyalaya University Press.
- Panla, S. (2015). *Guidelines for the Management of Common Areas in Office Buildings on Sathorn Road*. (Master's Thesis). Thammasat University. Bangkok.
- Phra Theppariyatmethee, Obsinn, S., & Nasurivong, P. (2021). *A Study of a Prototype Smart Cremation Furnace in Thai Society*. Phra Nakhon Si Ayutthaya: Buddhist Research Institute, Mahachulalongkornrajavidyalaya University.
- Satha-Anand, Ch. (2003). *Challenging Alternatives: Violence and Nonviolence*. Bangkok: Komol Kimthong Foundation Press.
- Sornsit, K. (2024). *Management of Crematorium Areas in Temples in Bang Khen District, Bangkok*. (Master's Thesis). Thammasat University. Bangkok.
- Waewnilanon, S. (2019). *Physical Management: A Case Study of Wat Phra Dhammakaya*. (Master's Thesis). Chulalongkorn University. Bangkok.
- Wongsri, Ch. (2022). *Funeral Practices in Bangkok: Appropriate Management and Implementation*. (Master's Thesis). Mahasarakham University. Maha Sarakham.